

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сьогодні ефективно функціонуюча банківська система є основою забезпечення стабільності вітчизняної економіки. Це обумовлює необхідність ідентифікації проблем, які перешкоджають її нормальному розвитку, а також пошук можливих напрямів їх вирішення.

Наша банківська система на даний час перебуває у досить складному становищі, яке супроводжується підвищенням збитковості банківських установ, банкрутствами, неефективністю регулювання їх діяльності, невизначеністю подальших перспектив розвитку, значною недовірою до банківського сектору тощо. Проте однією із ключових проблем розвитку банківської системи України на сьогоднішній день є саме недовіра суспільства як до діяльності комерційних банківських установ, так і до політики, що проводиться Національним банком України. Адже необґрунтована політика щодо «виводу» банків з ринку, невчасні регулятивні заходи, непрозоре надання кредитів рефінансування, незрозуміла валютна політика, ігнорування необхідності зміни нормативно-правової бази регулювання банківської діяльності - це далеко неповний перелік невирішених питань, які необхідно врегулювати НБУ з метою відновлення довіри населення та підприємців до банківської системи. Задля відновлення довіри до банківської системи слід: стабілізувати політико-економічну ситуацію в країні; створення так званого «Кодексу честі банкіра»; тісна взаємодія банківського сектора з населенням, підприємствами та організаціями реального сектора економіки; розробка нових інструментів метою яких є зміцнення стійкості фінансової системи тощо [1, с. 22].

Щодо регулювання валютного курсу, то, на нашу думку, в таких складних умовах жорсткої економічної кризи та військового конфлікту, перехід до режиму вільного плавання без попереднього забезпечення відповідних передумов та роз'яснювальної політики, погіршив і так песимістичні настрої населення щодо стабільності національної валюти, що призвело до масового ажіотажу щодо купівлі-продажу доларів США. Та й в цілому режим вільного плавання вимагає наявності збалансованого платіжного балансу, розвинутого внутрішнього фінансового ринку, потужного виробництва та оптимальної структури економіки. Наслідком таких заходів стала значна девальвація гривні, що призвело до значного відтоку депозитів із банківського сектору. Аналізуючи світовий досвід (Чилі, Аргентина, Індонезія, Бразилія) за відсутності вищезазначених умов, режим вільного плаваючого обмінного курсу призводить до девальвації та різких «стрибків» курсу національної грошової одиниці. Враховуючи поточну ситуацію, оптимальним для України є посилення гнучкості обмінного курсу гривні в межах режиму керованого плавання. У валютній політиці регулятора необхідно задекларувати межі валютного

коридору, чіткі правила їх зміни та правила проведення валютних інтервенцій. Зазначені заходи нададуть суб'єктам ринку певну прогнозованість курсу гривні, а головне – передбачуваність політики центрального банку [2].

Також перспективними напрямками роботи центрального банку України щодо повернення готівкових ресурсів населення у банківську систему є активна роз'яснювальна політика та стимулюючі інструменти для комерційних банків, чіткі і прозорих методи утримання стабільності національної грошової одиниці та встановлення особистої відповідальності усіх відповідальних осіб як в апараті НБУ, так і на рівні комерційних банків щодо ефективності здійснення таких заходів. Також доцільно розпочати емісію інвестиційних сертифікатів під стратегічні інвестиційні проекти, реалізація яких принесе гарантований дохід. Обслуговування обігу таких сертифікатів могли б здійснювати уповноважені банки-агенти при одночасному забезпеченні прозорості всього процесу.

Крім того, за умов, коли політика рефінансування НБУ відбувалась необґрунтовано та носила вибіркового характеру, при цьому не були продумані, та й досі непродумані, гарантії повернення таких кредитів, то банківським установам, які були впевнені у ресурсній підтримці з боку регулятора, не було потреби у залученні коштів від населення чи від інших суб'єктів грошового ринку. У свою чергу це призвело до того, що в реальний сектор ці ресурси не потрапляли, а переміщались на валютний ринок, де банки займались більш прибутковими валютними операціями. Про неефективність здійснюваної НБУ політики рефінансування свідчить той факт, що загальний обсяг наданих регулятором у 2014 р. кредитів рефінансування склав 222,26 млрд. грн., при цьому заборгованість за ними становила 76,12 млрд. грн. [3], адже шістнадцять банків-одержувачів згодом були визнані неплатоспроможними [4]. За підрахунками аналітичного порталу BankoGrafo лише протягом 17 місяців банківської кризи, починаючи з 01.01.2014 р. офіційно неплатоспроможні банки отримали 28,8% (38 млрд. гривень) від усіх наданих НБУ кредитів [5].

Наступною проблемою є неефективність інструментів грошово-кредитної політики НБУ, зокрема облікова ставка і в докризовий період не виконувала своєї основної цілі – критерію відсоткової політики комерційних банків, а на даний час рівень її показник не тільки не враховує реальний рівень інфляції в країні, а й досі не став тою основою, за якою встановлюються проценти за кредитними та депозитними операціями банків. Операції на відкритому ринку, що є найпоширенішим ринковим інструментом у світі, в Україні теж не набув належного поширення в Україні. Так, операції купівлі-продажу державних облігацій здійснюються на неконкурентних та нерівноправних умовах для комерційних банків, тоді як, до прикладу, депозитні сертифікати емітують у значних обсягах, що відволікає кредитні ресурси від реального сектору економіки. За даними НБУ, регулятор вдвічі наростив свій портфель ОВДП, який на кінець 2014 р. склав 318.1 млрд. грн. або майже 70% всіх локальних запозичень уряду, що, на нашу думку, є досить загрозливим показником. Загалом, ринок ОВДП в Україні має ряд проблем, адже практично відсутній попит на облігації внутрішньої державної позики. В свою чергу його можна розширити за допомогою інструментів, що використовують розвинені країни

світу для збільшення місткості ринку. Так, у Великобританії використовують короткострокові облигації держави для великих підприємств, у США - федеральні і муніципальні облигації, ощадні бони (неринкові облигації, що поширюються серед фізичних осіб).

Базою зміцнення банківської системи України є достатній рівень її капіталізації, зокрема якісної складової, адже в основному її нарощення здійснюється штучним шляхом, а саме завдяки субординованого боргу, переоцінкою основних засобів тощо. Так, за даними НБУ, регулятивний капітал комерційних банків за 2014 р. знизився на 16 млрд. грн. (на 8%) до 189 млрд. грн., статутний капітал – на 5 млрд. грн. (на 3%) – до 180 млрд. грн., що в кризових умовах є досить значним. Для підвищення її рівня важливо здійснювати додаткові внески акціонерів, активізувати процеси консолідації банківського капіталу шляхом злиття та об'єднань банків та збільшувати прибутковість банку шляхом скорочення частки проблемних активів, адже вагомою проблемою й досі є значний рівень проблемної заборгованості банків (за даними НБУ кожен наданий п'ятий кредит банків є проблемним), що стало причиною збитковості багатьох банківських установ у 2014 р. (майже 53 млрд. грн.), а збільшення резервів під активні операції (103 млрд. грн. у 2014 р.) своєю чергою впливає на рівень капіталізації комерційних банків.

Отже, з метою забезпечення подальшого ефективного розвитку банківської системи України доцільно забезпечити: здійснення ефективного превентивного банківського нагляду задля попередження кризових явищ; прискорення процедури повернення коштів населенню з ліквідованих банків; посилення дієвості інструментів монетарної політики; забезпечення умов для розвитку партнерських відносин «банк-клієнт», підвищення прозорості банківського бізнесу тощо.

Література:

1. Базадзе М. Відновлення довіри до банківської системи: міф чи реальність [Текст] / М. Базадзе // Фінансовий простір. – №1 (17). - 2015. – С. 18-22.
2. Відновлення довіри до банків шляхом перезавантаження банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://easybanking.com.ua/trust-to-bank>.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Кому Нацбанк видав 115 млрд рефінансування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/cdn/cd1/2015year/data/refin/>.
5. Ренкінг банків за рівнем підтримки від НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com/renking-bankiv-za-rivnem-pidtrimki-vid-nbu.html>